

ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา

Performance Achievement on Good Governance Principle in Khao Rup Chang Town Municipality, Songkhla Province

ปณิดา ชัยเพชร¹ สุนันทา ฉลาดถ้อย² ปัญญากร คงน้อย³ วิลาวรรณย์ ดวงภักดี⁴ และธิดารัตน์ ไทยฤทธิ์⁵

Panida Chaipet¹ Sunantha Chalattoy² Panyakorn Khongnoi³

Wilawan Dungpakdee⁴ and Thidarat Thairit⁵

¹⁻⁵วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹⁻⁵Management for Development College, Thaksin University

E-mail: 651101258@tsu.ac.th¹

Corresponding E-mail: apiwat@tsu.ac.th*

This article is presented in the 19th National Conference on Public Administration of
Public Administration Association of Thailand at Nakhon Phanom University, November 22, 2024

Received: October 31, 2024; Revised: January 10, 2025; Accepted: February 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างจำแนกตามปัจจัยเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ใช้บริการของเทศบาลเมืองเขารูปช้างจำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติเชิงพรรณนาที่ใช้ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีช่วงอายุต่ำกว่า 21 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับปริญญาตรีขึ้นไป เป็นนักเรียนหรือนักศึกษาและพนักงานบริษัทและธุรกิจส่วนตัว ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง ภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านนิติธรรมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความคุ้มค่า ด้านสำนึกรับผิดชอบ ด้านคุณธรรม ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความโปร่งใส นอกจากนี้ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกัน ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศและสถานภาพต่างกัน ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างไม่แตกต่างกัน

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ สมานิต และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ

*Asst. Prof. Dr.Apiwat Samati and Asst. Prof. Dr.Thuanthong Krutchon, Advisor at Management for Development College, Thaksin University

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน; หลักธรรมาภิบาล

Abstract

This research is quantitative research to study the achievement performance on good governance principles in Khao Rup Chang Town Municipality, Mueang Songkhla District, Songkhla Province and compare the performance achievements in accordance with the principles of good governance of Khao Rup Chang Municipality classified by gender, age, status, education level, and occupation. The research used 400 service users from Khao Rup Chang Town Municipality as the sample group. A questionnaire was used as a tool for collecting data, and the descriptive statistics used consisted of frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research findings revealed that the majority of service users were female rather than male, under the age of 21, single, had a bachelor's degree or higher, were students, and were employees of companies and private businesses. The overall performance of Khao Rup Chang Municipality in accordance with the principles of good governance was at a good level. When considering each aspect, it was found that the rule of law had the highest average value, followed by value for money, sense of responsibility, morality, participation, and transparency. In addition, the results of the hypothesis testing found that people with different ages and education levels had different performance achievements according to the principles of good governance of Khao Rup Chang Municipality at a significant level of 0.05. However, people with different genders and status had no different performance achievements according to the principles of good governance of Khao Rup Chang Municipality.

Keywords: Achievement Performance; Good Governance

บทนำ

ธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดการปกครองที่มีมาแต่โบราณนับแต่สมัยเพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาการเมืองหลายท่านได้พยายามค้นหารูปแบบการปกครองที่ดี [1] วิวัฒนาการของรูปแบบอภีบาลที่ดีเกิดขึ้นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อมีการค้นหารูปแบบการปกครองที่สามารถนำประเทศไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยตะวันตกของประเทศที่เพิ่งได้รับการปลดปล่อยจากอาณานิคม และสามารถฟื้นฟูประเทศจากความเสียหายภายหลังสงคราม ซึ่งต่อมารูปแบบการปกครองดังกล่าวผสมผสานกันระบบราชการของ Weberian กล่าวคือ ลักษณะการปกครองที่มีโครงสร้างเป็นลำดับชั้นมีการเมืองที่เป็นกลางมีเป้าหมายที่ปฏิบัติได้และมีการประสมประสานของระบบคุณธรรม ซึ่งได้นำมาปรับใช้ในแต่ละประเทศทั่วโลก รูปแบบการปกครองของ Weberian ยากที่จะนำไปประยุกต์ใช้และสานต่อเนื่องจากการขยายตัวของระบบราชการ ทำให้ยากต่อการจัดการและขาดความยืดหยุ่นในการปรับตามการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลก นอกจากโครงสร้างของระบบราชการจะทำให้การปกครองบ้านเมืองขาดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้วยังก่อให้เกิดช่องทางการบิดเบือนการใช้อำนาจและการทุจริต ในช่วงต้น พ.ศ. 2523 นักวิชาการส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องกันว่าแนวทางการบริหารภาครัฐที่เป็นอยู่ไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมโลกที่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลาและมีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปและปรับปรุงรูปแบบการปกครองใหม่ในช่วงเวลาดังกล่าวมีองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญอย่างธนาคารโลก (World Bank) และกองทุนนานาชาติ

ได้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองที่ดีหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า Good Governance หรือธรรมาภิบาล [2]

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นหน่วยงานภาครัฐที่สำคัญที่ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการบริหารงานท้องถิ่นรวมถึงการปฏิบัติงานของบุคลากร เนื่องด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยถือเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองแก่ประชาชนทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เกิดสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น รวมถึงมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน จึงสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ [3]

เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นอีกหนึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่บริหารงานท้องถิ่นและมุ่งปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนที่สะท้อนมาจากการได้รับการประกาศเกียรติคุณและรางวัลแห่งความภาคภูมิใจในระดับชาติกว่า 20 รายการ [4] ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยมุ่งศึกษาถึงการบริหารงานท้องถิ่นและการปฏิบัติงานตามธรรมาภิบาลเพื่อบริการสาธารณะประชาชน รวมถึงมุ่งศึกษาถึงปัญหาที่ยังคงเกิดขึ้นในการบริหารงานท้องถิ่นโดยนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์และอภิปรายผลในการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คำว่า Good Governance หรือการปกครองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ได้ปรากฏและมีการใช้ในวงวิชาการในช่วงต้นทศวรรษ 1990 โดยแนวคิดเรื่อง Good Governance ได้เป็นที่สนใจขององค์การและบุคคลต่างๆ เป็นอย่างมาก จึงมีการนิยามคำว่า Good Governance แตกต่างกันไป ดังนี้ในปี ค.ศ. 1992 ธนาคารโลกได้ริเริ่มแนวคิดและอธิบายถึงการบริหารจัดการบ้านเมือง (Governance) ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะของการใช้อำนาจในการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา ซึ่งครอบคลุมประเด็นในเรื่องการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ การบริหารจัดการภาครัฐ สำนึกรับผิดชอบ กรอบตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนา ความโปร่งใส และข้อมูลข่าวสาร [5]

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 [6] ได้ระบุถึงหลักธรรมาภิบาล ว่าควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ ได้แก่

หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของตัวบุคคล

หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ

หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

หลักสำนึกรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานของทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

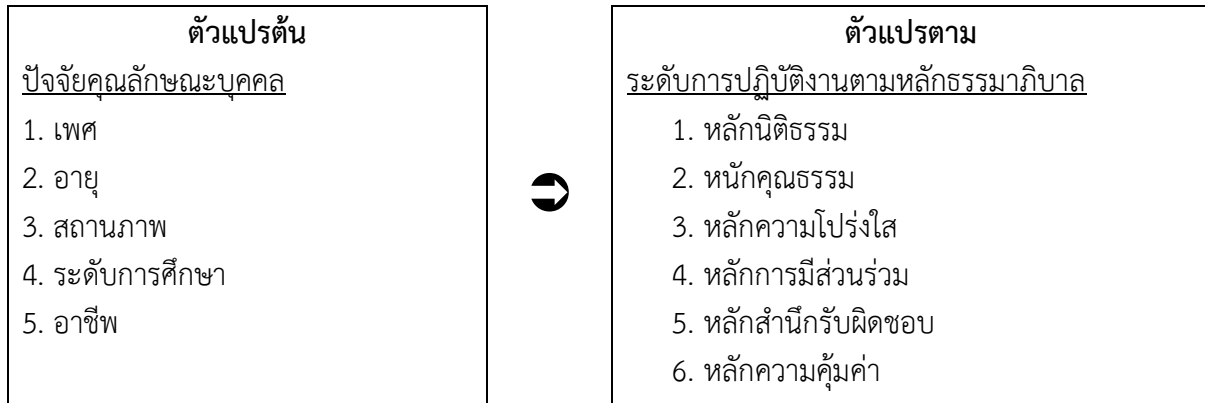
หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ

ทั้งนี้องค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เน้นการกำหนดเป็นกรอบแนวทางให้แก่หน่วยงานราชการเพื่อถือปฏิบัติ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จะยึดองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลที่ได้กำหนดไว้ตามที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เป็นสำคัญ

หลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องด้วยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ปรากฏข่าวทางสื่อมวลชน ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ ว่ามีการทุจริตคอร์รัปชัน หลายรูปแบบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในระดับ อบต. องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ เป็นสาเหตุของความหย่อนประสิทธิภาพในการบริหารและการพัฒนาท้องถิ่น ให้เจริญก้าวหน้าตามเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจ และในปัจจุบันแนวคิดเรื่องการบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาลได้มีบทบาทต่อหลาย ๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย สิ่งที่ทำหยาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขณะนี้คือ การปรับกลยุทธ์ ทิศนคติ วิสัยทัศน์ วิธีการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ไปสู่การเป็นราชการยุคใหม่โดยยึดถือหลักธรรมาภิบาลในการบริหารปกครองท้องถิ่น อีกทั้งหน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ ก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น และได้เข้ามามีบทบาทร่วมดำเนินการสนับสนุน การสร้างธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น สำนักนายกรัฐมนตรี สถาบันพระปกเกล้า สถาบันปวช. อึ้งภากรณ์ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้พยายามแสวงหาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะธรรมาภิบาล และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อมอบรางวัลและประกาศเป็นตัวอย่างให้เกิดการแพร่ขยายองค์การที่ดีเพื่อส่งเสริมให้เกิดขวัญกำลังใจในการบริหารงานขององค์กรระดับท้องถิ่นและเพื่อพัฒนามาตรฐานธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น [7]

กรอบแนวคิดในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: คณะผู้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยรายละเอียดมีดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้างจำนวน 42,942 คน จากนั้นดำเนินการกำหนดขนาดตัวอย่างด้วยวิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างตามสูตรการคำนวณของ Yamane คือ $n = \frac{N}{1 + Ne^2}$ โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 หรือระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้จำนวน 376 คน อย่างไรก็ตามเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของการวิจัยคณะผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นเป็น 400 คน จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็นด้วยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมากและมีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่จำแนกตามหมู่บ้านภายใต้เขตการปกครองของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จำนวน 10 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	ทุ่งใหญ่	5,710	53
2	บางदान	2,855	27
3	เขาแก้ว	571	5
4	สะพานยาว	3,084	29
5	ปราบ	8,565	79
6	เหล่า	3,198	30
7	ชายทะเล	3,084	29
8	ท่าสะพาน	6,967	65

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน (ต่อ)

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
9	การเคหะ	2,056	19
10	สำโรง	6,852	64
รวม		42,942	400

สำหรับการสุ่มตัวอย่างลำดับต่อไป เมื่อทราบขนาดของกลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็นแบบบังเอิญ (accidental sampling) [9] ซึ่งเป็นการสุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนตามต้องการ โดยภายใต้ข้อกำหนดของเกณฑ์ในการคัดเข้าร่วมของกลุ่มตัวอย่างทุกหน่วยต้องเป็นประชาชนที่เคยเข้ารับบริการสาธารณสุขจากเทศบาลเมืองเขารูปช้างมาอย่างน้อย 1 ครั้งในงานบริการใดบริการหนึ่งหรือทุกงานบริการ โดยประชาชนต้องมีถิ่นที่อยู่อาศัยในทะเบียนราษฎรในเขตของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มีอายุอยู่ระหว่าง 18 ปี ถึง 60 ปีขึ้นไป และสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ โดยใช้เวลาตอบแบบสอบถามประมาณ 10 นาที

เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสอบถามสำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างโดยใช้กรอบแนวคิดตามหลักธรรมาภิบาลประกอบด้วย 6 หลักคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า จำนวน 18 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักคะแนนตามแนวทางการสร้างเครื่องมือการวัดของ Likert ดังนี้

ระดับความเห็นมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ระดับความเห็นมาก	ให้	4	คะแนน
ระดับความเห็นปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ระดับความเห็นน้อย	ให้	2	คะแนน
ระดับความเห็นน้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย เพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยในช่วงคะแนนดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	แปลความว่า	มีผลสัมฤทธิ์มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.41-4.20	แปลความว่า	มีผลสัมฤทธิ์มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.61-3.40	แปลความว่า	มีผลสัมฤทธิ์ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	แปลความว่า	มีผลสัมฤทธิ์น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	แปลความว่า	มีผลสัมฤทธิ์น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และมีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์แล้วทำการจัดทำข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วย ค่าความถี่และค่าร้อยละบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบรรยายผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติอนุมาน คือ การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาประกอบตารางแสดงผลและนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน พบว่า เป็นเพศชายจำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 48.0 และเพศหญิง มีจำนวน 208 คิดเป็นร้อยละ 52.0 ซึ่งเพศหญิงมีส่วนการเก็บข้อมูลมากที่สุด มีอายุต่ำกว่า 21 ปี จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 อายุ 22-35 ปี มีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 อายุ 36-59 ปี มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 อายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 ซึ่งอายุต่ำกว่า 21 ปีมีส่วนการเก็บข้อมูลมากที่สุด ส่วนสถานภาพเป็นโสดจำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 72.3 สมรสจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 และอื่นๆ จำนวน 5 คน คิดร้อยละ 1.3 แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันสถานะภาพของคนโสดมีส่วนที่มากที่สุด ระดับการศึกษาของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 50.5 ระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 และระดับการศึกษาอื่น ๆ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 แสดงให้เห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมีจำนวนมากที่สุด และประกอบอาชีพเป็นเจ้าของหน้าทีของรัฐ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 พนักงานบริษัทและธุรกิจส่วนตัว จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา 197 คน คิดเป็นร้อยละ 49.2 และอื่นๆ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 แสดงให้เห็นว่าประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา

เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างเป็นรายด้านได้ข้อค้นพบดังนี้

1. หลักนิติธรรมาภิบาลรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 - 1) มีการกำหนดขอบอำนาจและหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26
 - 2) มีการบริหารงานด้วยความเป็นธรรมเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และ
 - 3) มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน 4.12
2. หลักคุณธรรมาภิบาลรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 - 1) การปฏิบัติหน้าที่ในองค์การด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.99
 - 2) มีการรับฟังข้อคิดเห็นจากประชาชนที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์หรือประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.99 และ
 - 3) มีโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเสนอความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงความคิดเห็นเพื่อนไปปรับปรุงบริหารงาน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.97

3. หลักความโปร่งใสภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 1) กระบวนการทำงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบได้ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01
 2) ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเทศบาลได้อย่างทั่วถึงและมีความถูกต้อง ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และ 3) มีการสื่อสารให้บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรู้และเข้าใจนโยบายและทิศทางการดำเนินงาน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.94

4. หลักการมีส่วนร่วมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 1) มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงาน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 2) มีการรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมคิดแนวทางในการแก้ไขปัญหา ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 และ 3) เปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกระบวนการพัฒนาแผนงานต่าง ๆ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97

5. หลักสำนึกรับผิดชอบภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 1) มีระบบให้บุคลากรตระหนักในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ศักยภาพของตนเอง ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 2) มีการกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างทันทียกกัน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 และ 3) มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่และยอมรับผลการดำเนินการทั้งรับผิดชอบ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98

6. หลักความคุ้มค่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 โดยจำแนกตามลำดับดังนี้
 1) ควบคุมกำกับส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานเต็มเวลาและเต็มศักยภาพ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07
 2) มีการจัดลำดับความสำคัญของงานโดยมีการจัดสรรเวลาในแต่ละงานอย่างเหมาะสม ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และ 3) ใช้งบประมาณในการจัดทำแผนนโยบายต่างๆ อย่างคุ้มค่า ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03

นอกจากนี้ผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะบุคคลกับผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างที่กำหนดสมมติฐานทั้งหมด 4 ข้อข้างต้นที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 0.05 พบว่า ประชาชนที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกัน ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างแตกต่างกันจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ส่วนประชาชนที่เพศ สถานภาพ และอาชีพต่างกัน ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างไม่แตกต่างกันจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	3.540	1.180	2.922	0.034*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	396	159.928	.404		
รวม	399	163.468			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างจำแนกตามอายุ โดยการทดสอบค่าความแตกต่างของตัวแปรมากกว่าหนึ่งตัว พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างภาพรวมแตกต่างกัน

ส่วนรายด้านตามหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนักับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	3	12.691	4.230	11.111	.000*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	396	150.777	.381		
รวม	399	163.468			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างจำแนกตามระดับการศึกษา โดยการทดสอบค่าความแตกต่างของตัวแปรมากกว่าหนึ่งตัว พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างภาพรวมแตกต่างกัน ส่วนรายด้านตามหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนักับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้ หลักนิติธรรมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 โดยเฉพาะเรื่องการกำหนดขอบอำนาจและหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน หลักคุณธรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 โดยเฉพาะเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ในองค์การด้วยความซื่อสัตย์สุจริต หลักความโปร่งใสภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 โดยเฉพาะเรื่องกระบวนการทำงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วมภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยเฉพาะเรื่องมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน หลักสำนักับผิดชอบภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 โดยเฉพาะมีระบบให้บุคลากรตระหนักในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ศักยภาพของตนเอง และหลักความคุ้มค่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 โดยเฉพาะเรื่องการควบคุมกำกับส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานเต็มเวลาและเต็มศักยภาพ

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบปัจจัยคุณลักษณะบุคคลกับผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างทั้ง 4 ข้อ สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปสมมติฐานการวิจัย

ตัวแปร	ค่านัยสำคัญ	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1. เพศ	0.378		✓
2. อายุ	0.034*	✓	
3. สถานภาพ	0.720		✓
4. ระดับการศึกษา	0.000*	✓	
5. อาชีพ	0.927		✓

อภิปรายผลการวิจัยเชิงปริมาณเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองเขารูปช้างสรุปได้ว่า เทศบาลเมืองเขารูปช้างมีผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานและการบริหารท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดและเป็นหน่วยงานซึ่งทำหน้าที่แทนรัฐในการบริหารจัดการภารกิจต่างๆ ในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน และการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลการดำเนินงาน และมีการสร้างผลตอบแทนในรูปตัวเงินตามโครงการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีเป็นประจำทุกปี [10] นอกจากนี้ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ แสงชัย อภิชาติธนวัฒน์ [11] ที่ว่าการใช้หลักธรรมาภิบาลทำให้องค์กรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานได้ อีกทั้งยังเป็นกลไกในการควบคุมติดตามและตรวจสอบ โดยมีประชาชนหรือองค์กรภายนอกมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายแก่การบริหารองค์กร เพราะการสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในองค์กร เป็นการสร้างสำนึกที่ดีในการบริหารงานและการปฏิบัติงานในองค์กร และจัดระบบที่สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามสำนึกที่ดี ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สิ้นเปลือง การติดตามการทุจริต ความโปร่งใส โดยคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้รับผลกระทบเป็นสำคัญ รวมถึงงานของ สถาพร วิชัยรัมย์ [12] ที่กล่าวว่า “การวางรากฐานที่มีการนำระบบคุณธรรมมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐเป็นสิ่งที่ดี โดยมองว่านักปกครองต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ มีความรู้ มีความเสียสละ และในมุมมองของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ต้องเป็นการให้ความสำคัญกับภาระความรับผิดชอบ นอกจากนี้ข้อค้นพบสอดคล้องกับข้อสรุปของนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ [13] ที่ว่า แนวคิดว่าด้วยการกระจายอำนาจและ การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งการเอาอำนาจออกไปจากศูนย์กลางไปสู่ส่วนท้องถิ่นภายใต้หลักธรรมาภิบาลหรือบริบทของการบริหารกิจการจัดการบ้านเมืองที่ดีตามหลักวิชาการบริหารหรือหลักรัฐประศาสนศาสตร์และหลักรัฐศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเทศบาลเมืองเขารูปช้างตามหลักธรรมาภิบาลดังนี้

1. เทศบาลเมืองเขารูปช้างควรทำให้บุคลากรภายในองค์กรมีความรักดีอยู่เสมอ
2. เทศบาลเมืองเขารูปช้างควรสร้างหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง
3. เทศบาลเมืองเขารูปช้างควรสร้างจุดเด่นที่เป็นรูปธรรมในงานบริการสาธารณะให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเทศบาลเมืองเขารูปช้างเพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายตามหลักธรรมาภิบาล

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานตำรวจและกระบวนการยุติธรรม วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษาและกรุณาช่วยปรับปรุงให้บทความวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [1] กิตติพัฒน์ สุวรรณสิริเมธี. (2550). *เอกสารประกอบวิชาปรัชญาการเมืองตะวันตก*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- [2] สถาบันพระปกเกล้า. (2546). *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- [3] มณฑิรา มีรส. (2559). รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด: กรณีศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 24(44), 105-120.
- [4] เทศบาลเมืองเขารูปช้าง. (2567). *รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ*. <https://www.krc.go.th/awards>
- [5] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2555). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (good governance)*. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- [6] ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง หน้า 24.
- [7] นพพล สุรนครินทร์. (2547). *การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- [9] Yang, K. & Miller, G. J. (2008). *Handbook of research methods in public administration* (2nd ed.). Taylor & Francis group.
- [10] สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2567). *อปท. ที่มีการบริหารจัดการที่ดี*. <https://odloc.go.th/good-management/>
- [11] แสงชัย อภิชาติชนพัฒน์. (2559). *หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร* (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล). วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- [12] สถาพร วิชัยรัมย์. (2564). *ธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ*. <https://pa.bru.ac.th/2021/09/12/goodgovernance/>.
- [13] นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2552). *รายงานผลการศึกษาความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจในประเทศไทยและข้อเสนอ*. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.